

مدرسه عالی فقه و اصول / رساله‌ی علمی سطح چهار

عنوان

بررسی اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت

استاد راهنما

حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر علوی قزوینی دام‌ظله

استاد مشاور

حجت الاسلام والمسلمین آقای شیخ محمد علی انصاری دام‌ظله

دانش پژوه: نسیم السبطين هاشمی

کد : 1251576

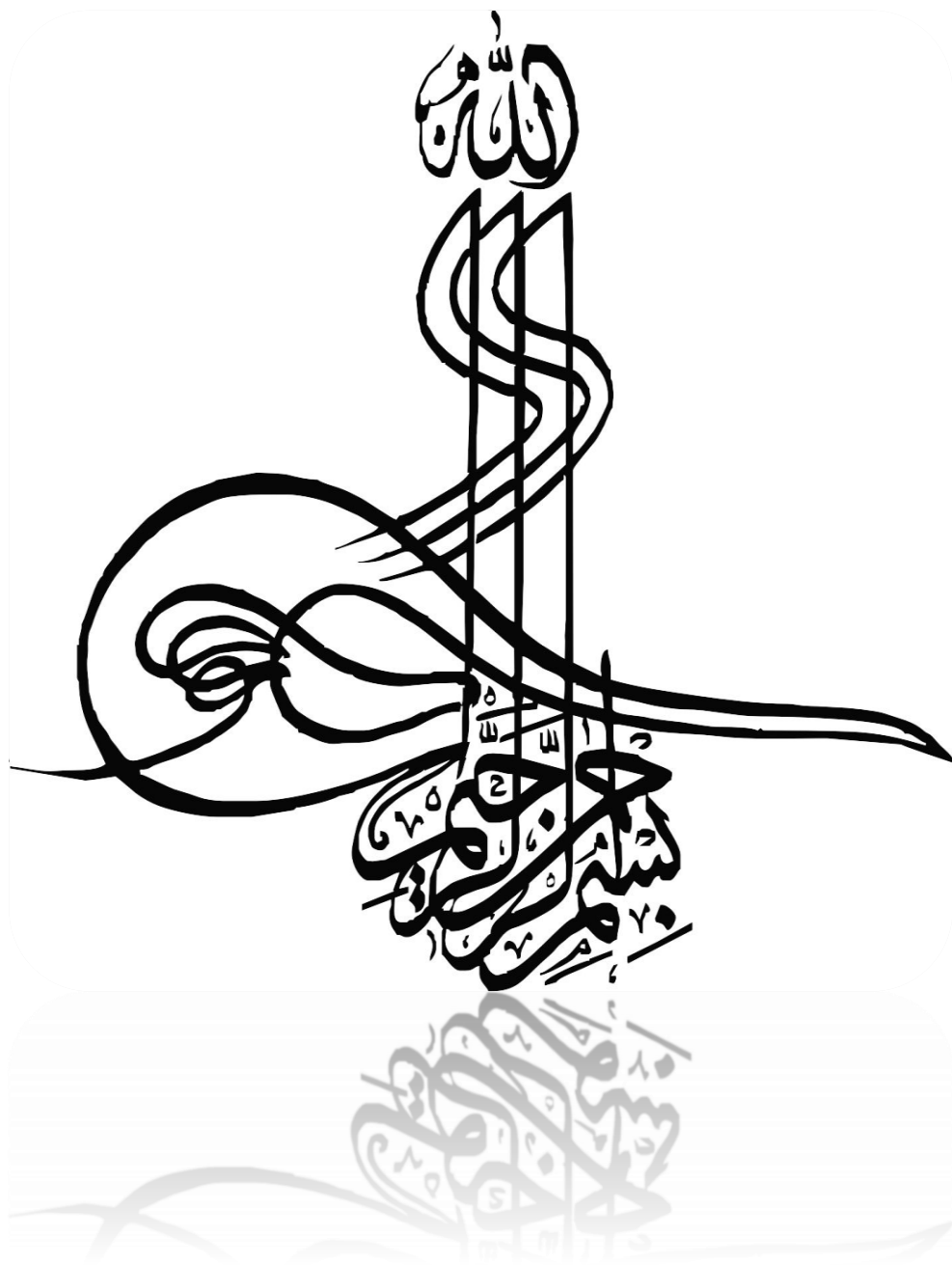
رشته تحصیلی : فقه و اصول

گرایش تحصیلی : فقه عمومی

مقطع تحصیلی :

سطح چهار (دکترای)

ش ۱۳۹۸

تقدیم به

یکی از الطاف الهی به بنده ، گزینش راه طلبگی و خدمت به اسلام است و این را مدیون پدر عزیزمان می دانم و ایشان مشوق اصلی در این راه بوده اند. وقتی که موظف به ، نوشتن پایان نامه سطح چهار شدم آنموقع با تأسف فراوان پدر عزیز را از دست دادم و ایشان به رحمت الهی شتافته و برای همیشه ما را تنها گذاشتند. آن لحظه ای تاریخی برای بنده ، ناقابل توصیف ازحزن و اندوه بوده است.

بدین جهت سزاوار است این پژوهش را به آن عزیز سفر کرده تقدیم نمایم تا از یاد و خاطره ایشان ، همیشه الهام بگیرم. از خدای مهربان عاجزانه التماس می کنم که آن پدردلسوز را در رحمت و غفران خویش بحرمت انوار قدسی علیهم صلوات الله قرار دهد و روز قیامت این ناچیز را در مقابل ایشان سربلند کند . آمین.

تشکر و قدردانی

وظیفه اصلی خود می دانم که از راهنمایی ها و ارشادات استادگرامی راهنما حضرت حجة الاسلام والمسلمین حاج آقای دکتر سیدعلوی قزوینی (دامت برکاته) و استاد محترم مشاور حضرت حجة الاسلام والمسلمین حاج آقای شیخ محمد علی انصاری (دامت برکاته) ومسؤلان محترم تحصیلات تکمیلی مدرسه عالی فقه تخصصی ، مدرسه عالی فقه و اصول ، کتابخانه جامع المصطفی ، کتابخانه مدرسه حجتیه ، کتابخانه آیت الله العظمی بروجردی ، کتابخانه مدرسه علمیه فیضیه (آیت الله العظمی حائری) و کسانی که در این راستا بنده را تذکرات سازنده و مفیده ارائه نموده اند بالاخص از اساتید محترم داور، که تقبل زحمت کرده اند که پایان نامه بنده را با راهنمایی مفید و دلسوزانه ، ارج دهند، از همه بزرگان صمیمانه تشکر و قدردانی کرده ، و برای همه از درگاه خداوند متعال سلامتی و توفیقات روزافزون مسئلت می کنم .

چکیده

مراد از تنظیم جمعیت در بحث ما ، اجرای سیاستها و برنامه ها توسط حکومت در بُعد جمعیت می باشد. مقصود ما از حکومت اسلامی ، حکومت ولی فقیه جامع الشرایط است یکی از مهم ترین مقاصد و هدفها در نظر شارع اسلام زیاد شدن نسل مسلمانان و آباد شدن زمین به دست آنان است. تنظیم جمعیت گاهی بوسیله تحدید ، گاهی بوسیله توسعه و گاهی بوسیله اصلاح نسل می باشد. ریشه اختیارات هر حکومت به مبانی آن حکومت بستگی دارد منشاء اختیارات ولی فقیه به جهان بینی الهی و توحیدی برمی گردد.

مهمترین مبانی اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت ، مصلحت و ولایت عامه فقیه می باشد در اینکه فقیه جامع الشرایط ، از اختیارات بر خوردار است ، هیچ فقیهی منکر آن نیست اختلاف فقهاء در ولایت فقیه به ادله و دایره اختیارات آن ، بر می گردد اختیارات ولی فقیه بوسیله روایات معتبر و تلازم عقلایی میان وظایف حکومت و داشتن اختیارات ، قابل اثبات است داشتن اختیارات در تنظیم جمعیت از آن ولی فقیه بر مبنای ولایت مطلقه فقیه ، هیچ شکی ندارد به علاوه بر اساس منصب مسلم فقیه جامع الشرایط که افتاء می باشد ، در تنظیم جمعیت ، دخل و تصرف را دارد مهمترین و پایدارترین راهکار در تنظیم جمعیت ، راهکارهای فرهنگی می باشد بصورت کلی در تنظیم جمعیت سه موانع از قبیل اجتماعی ، اقتصادی و تربیتی قابل بررسی است بوسیله شناخت واقع بینانه نظام اسلامی و تقویت نمودن ارزشهای الهی و شناخت درست نظام اقتصادی اسلام و اجرای آن در تحت مدیریت شایسته و دلسوز ولایت فقیه ، همه موانع قابل حل است دغدغه حکومت اسلامی اجرای برنامه های

اسلام است براساس حکم اولی در تنظیم جمعیت ،رجحان توسعه می باشد و در صورت عنوان ثانوی در تنظیم جمعیت دست ولی فقیه از جهت داشتن اختیارات باز است.

فهرست مطالب

2	تقديم به
3	تشكر و قدردانى
4	چكیده
1	مقدمه
2	تبيين موضوع
2	پرسش اصلى
2	سؤالهاى فرعى
3	اهداف تحقيق
3	روش تحقيق
3	روش گردآورى اطلاعات
3	فرضيه تحقيق
4	پيشينه تحقيق
6	سامان دهى تحقيق
8	فصل اول: مفاهيم و كليات
9	مفاهيم و كليات
9	گفتار اول: مفاهيم
9	1. جمعيت
9	جمعيت در لغت
9	جمعيت در اصطلاح جمعيت شناسى
10	2. معناى تنظيم جمعيت
10	تعريف تنظيم خانواده [طبق سازمان بهداشت جهانى]
12	3. معناى حكومت
12	حكومت در لغت
12	معناى اصطلاحى حكومت
13	جمع بندى از معناى اصطلاحى حكومت

14	4. تعریف حکومت اسلامی
14	جمع بندی از معنی حکومت اسلامی
15	5. حکم اولی و حکم ثانوی
15	تعریف حکم شرعی
15	حکم واقعی
16	حکم واقعی اولی
16	حکم واقعی ثانوی
17	6. معنای روش
18	7 - اختیارات
18	گفتار دوم : کلیات
18	1. اهمیت تنظیم جمعیت
21	2. اختیارات دولت ها در تنظیم جمعیت
23	3. راهکار های تنظیم جمعیت
26	فصل دوم: تنظیم جمعیت و احکام آن
27	تنظیم جمعیت و احکام آن
27	گفتار اول: ادله و حکم فقهی تحدید نسل
27	دلیل اول : حدیث معتبر
28	جواب از دلیل اول
30	دلیل دوم
31	جواب از دلیل دوم
32	دلیل سوم: ضررهای کثرت جمعیت
32	جواب از دلیل سوم
33	راه های تحدید نسل
33	1. عزل
36	2. عقیم سازی
36	3. سقط جنین
41	موارد اختلاف در سقط جنین
43	گفتار دوم: ادله و حکم توسعه نسل
43	ادله بر رجحان توسعه نسل
50	گفتار سوم: ادله و حکم فقهی اصلاح نسل
53	روش های اصلاح نسل
57	احکام فقهی صورت دوم اصلاح نسل
60	جمع بندی نهایی از حکم فقهی اصلاح نسل
60	جمع بندی فصل دوم

فصل سوم: مبانی و ادله اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم

62----- جمعیت

63----- مبانی و ادله اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت

63----- گفتار اول: اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت

67----- گفتار دوم: مبانی اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت

67----- 1. مصلحت-----

67----- معنای لغوی مصلحت-----

68----- معنای اصطلاحی مصلحت-----

78----- 2. ولایت عامه و مطلقه فقیه-----

81----- 1. محقق نراقی-----

81----- 2. محقق محمد حسن نجفی-----

82----- 3. امام خمینی-----

83----- 4. امام خامنه ای:-----

83----- جمع بندی و نتیجه از اقوال فقهاء-----

84----- گفتار سوم: ادله اختیارات در تنظیم جمعیت-----

84----- 1. روایات-----

84----- جمع بندی میان روایت فضل بن شاذان و سکونی-----

88----- توقیع شریف-----

92----- مقبوله عمر بن حنظله-----

98----- جمع بندی-----

99----- 2. تلازم میان وظایف، مسؤولیتهای حکومت و اختیارات-----

103----- نتیجه-----

فصل چهارم: راه کارها و موانع تنظیم جمعیت در حکومت

104----- اسلامی

105----- راه کارها و موانع تنظیم جمعیت در حکومت اسلامی-----

105----- گفتار اول: راهکارهای فرهنگی برای تنظیم جمعیت-----

107----- 1. تقویت ارزشهای الهی و معنوی-----

107----- الف) ویژگیهای مکتب اسلام-----

109----- ب) انسانیت انسان به چه چیزی بستگی دارد؟-----

111----- ج) انسان و ویژگی های او و-----

112----- 1. خدا باوری-----

112----- آثار خدا باوری-----

112----- مسؤولیت پذیری-----

113----- موارد مسؤولیت پذیری-----

113----- الف) مسؤولیت نسبت به خودش-----

115	ب) مسؤلیت به غیر خودش
115	ج) مسؤلیت نسبت به خانواده
116	د) مسؤلیت درقبال اسلام
117	ه) مسؤلیت پذیری در برابر جمعیت
117	اثر مهم درقبال مسؤلیت پذیری
119	توکل
123	2. تحمل مشکلات و سختی ها
128	2. ایجاد زمینه برای تنظیم جمعیت
129	1. درک اهمیت مسئله
130	خطر و پیامدهای کاهش جمعیت
130	پیامدهای جسمانی و روحی
131	عدم رشد و توسعه اقتصادی
133	کمبودی افراد نخبه
134	پیامدهای اخلاقی و تربیتی
136	2. ازدواج بهنگام
140	3. مبارزه با فرهنگ غلط
144	4. خنثی نمودن نقشه های دشمنان در مسئله جمعیت
148	عوامل توسعه نهضت اصلاح جمعیت
148	1. انقلاب صنعتی
149	2. استقلال اقتصادی برای زنان
149	3. فرهنگ و تمدن جدید
150	نتایج این عوامل
150	1. فاصله طبقاتی
150	2. شیوع زنا و بیماری های اخلاقی
151	3. کثرت طلاق
151	4. کمبودی ولادت
152	تحلیل قضیه
154	5. تولید برنامه های هنری ، آموزشی و تبلیغی
155	1. موضوع مواد درسی آموزشی
156	2. برنامه های هنری
158	3. برنامه های تبلیغی
159	6. پاسخگویی به شبهات در تنظیم جمعیت
160	پیامد های افزایش جمعیت
160	1. فقر و مصرف زدگی :
160	2. افزایش بزهکاری و جرائم اجتماعی :
160	3. پایین بودن سطح بهداشت ، عوارض زیست محیطی و سوء تغذیه
160	
161	4. مهاجرت شهرنسینی و کمبودی مسکن :

162	تحلیل قضیه
164	یادآوری
164	برنامه های تشویقی
165	برنامه های تنبیهی
167	گفتار دوم: راهکارهای پزشکی تنظیم جمعیت و حکم آنها
167	1. عقیم سازی
167	اقوال فقهاء
168	1. امام خمینی
168	2. امام خویی
168	3. آیت الله جواد تبریزی
168	4. آیت الله فاضل لنکرانی
168	5. آیت الله منتظری
169	6. آیت الله مکارم شیرازی
169	7. آیت الله نوری همدانی
169	8. امام خامنه ای
170	9. آیت الله سیستانی
170	جمع بندی
171	نگاهی گذرا به ادله تحریم عقیم سازی
171	دلیل اول: قاعده لاضرر
171	تأملات درباره دلیل اول
172	دلیل دوم
173	تأملات در دلیل دوم
174	دلیل سوم
174	تأمل در دلیل سوم
175	نتیجه
175	2. تلقیح
176	معنای لغوی تلقیح
176	معنای اصطلاحی تلقیح
177	انواع تلقیح مصنوعی و احکام آن
178	صورت های نوع اول و احکام آن:
179	صورت های نوع دوم و احکام آن:
180	نکات تکمیلی
183	3. به کارگرفتن لولب و قرص
184	جمع بندی
186	گفتار سوم: موانع در تنظیم جمعیت و راه حل آنها
186	مبحث اول: موانع در تنظیم جمعیت
186	1. اجتماعی

187	2. اقتصادی
187	3. تربیتی
187	مبحث دوم: راه حل موانع
188	1. عدالت اقتصادی و نظام اقتصادی اسلام
190	پایه های عدالت اقتصادی
190	1. رفاه عمومی و فقر زدایی
190	فقر و غنا از منظر اسلام
193	بازنگری در مفهوم فقیر
195	رفاه عمومی در آیات
195	رفاه عمومی در روایات
197	2. تعادل بخشیدن به ثروت
198	تعادل بخشیدن به ثروت در قرآن
199	تعادل بخشیدن به ثروت در روایات
200	تأمین اجتماعی
207	ارزشها و ضد ارزشهای اقتصادی
208	2. بهداشت در حکومت اسلامی
211	3. عدالت در آموزش و پرورش
213	4. راه حل مشکل تربیتی
215	نتیجه
217	منابع
233	مجلات
233	سایت ها

مقدمه

اسلام مکتبی است جامع بین دو بُعد مادی و معنوی انسان و هیچ بُعدی از ابعاد انسان در این مکتب واقع گرایانه تشنه نمانده است و همه شوؤن انسانی را در تحت مدیریت درست به کمال و تعالی مطلوب می رساند یکی از شعارهای مهم اولیای الهی ، اهتمام ورزیدن به امور اجتماعی است . یکی از امور بنیادین اجتماعی ، رسیدگی به امور خانواده و جمعیت می باشد.

یکی از اهداف مهم اسلام ، زیاد شدن نسل مسلمانان است و اسلام اقتدار و جمعیت را نصب العین خود قرار داده است و در صدر اسلام ، شارع مقدس به این موضوع نگاه ویژه داشته است تا حدی که در این باب روایات معتبر و متواتر بخوبی قابل مشاهده است و یکی از موارد مباهات را رشد جمعیت دانسته است.

اگر در قبال برنامه های اسلام در همه ابعاد بالخصوص رشد جمعیت ، تسلیم نباشیم ، جامعه بوسیله کمبودی جمعیت ، خسارت های فراوانی مانند کمبود نیروی جوان و پیری جامعه را مشاهده خواهد کرد که به این زودی قابل جبران نخواهد بود.

اختیارات ولی فقیه که از اراده الهی نشأت گرفته است ، با اعمال آن ، جامعه را به سمت و سوی تحقق بخشیدن هدف شارع و اقتدار جامعه اسلامی را به ارمغان می آورد.

تبیین موضوع

حکومت اسلامی در امور اجتماعی ، بدون شک اختیاراتی دارد . در این تحقیق دنبال آرایه اختیارات حکومت اسلامی در بُعد تنظیم جمعیت هستیم . تنظیم به راههای مختلف محقق می شود در این راهها ، اختیارات حکومت اسلامی تا چه اندازه است چون حکومت اسلامی در راستای تحقق اهداف اسلام در جامعه می باشد آیا برای او امکان پذیر است که در بخش مهم جامعه که خانواده می باشد می تواند اختیارات در تنظیم آن داشته باشد . و از طرفی حل مشکلات اجتماعی اعم از فرهنگی ، اقتصادی و .. در سایه سیاست های درست درباره جمعیت ، قابل پیگیری است حتی به وقوع پیوستن وظایف حکومت اسلامی در سایه تدبیر واقع بینانه نسبت به جمعیت قابل دسترسی است . علاوه بر آن ممکن است دخالت حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت ، دخالت در حریم خصوصی تلقی شود . از جهت جا دارد بررسی شود ، دخالت در تنظیم جمعیت از چه زاویه ای مجاز است لذا سزاوار است براساس مبانی و مستندات اسلامی ، به موضوع اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم دنبال شود . و مراد ما از حکومت اسلامی همان حکومتی است برطبق جهانبینی الهی ، مشروعیت دارد و آن همان ولایت فقیه است پس بررسی اختیارات در تنظیم جمعیت برای ولایت فقیه ، موضوع بررسی ما ست .

پرسش اصلی

حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت بر اساس حکم اولی و ثانوی چه اختیاراتی دارد؟

سؤالهای فرعی

1. حکومت اسلامی ، تنظیم جمعیت ، هر کدام چه مفهومی دارند ؟

2. راههای تنظیم جمعیت خانوده کدام اند ؟
3. موانع در تنظیم جمعیت ، کدام اند ؟
4. نقش حکومت اسلامی در زدودن موانع ، چه اندازه ای است ؟
5. مبانی اختیارات حکومت اسلامی ، در تنظیم جمعیت چیست ؟
6. برحسب مصالح اجتماعی ، عناوین اولیه و ثانویه در تغییر احکام چه جایگاهی دارند؟
7. ادله اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت کدام اند ؟

اهداف تحقیق

بعنوان نمونه:

1. تقویت اقتدار جامعه اسلامی در پرتوی تکثیر جمعیت
2. مبارزه با فرهنگ غلط از دیدگاه اسلام
3. تبیین نقش دولت در تنظیم جمعیت و....

روش تحقیق

تحقیق حاضر مرکب از توصیفی و تحلیلی می باشد.

روش گردآوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای و اینترنت می باشد

فرضیه تحقیق

حکومت اسلامی بر مبنای ولایت عامه فقیه ، بنا بر مصالح عالییه اسلام ، وظیفه هدایتگری ، الزام و دخالت در تنظیم جمعیت دارد و اینکه مصلحت اجتماعی اسلام بر مصلحت فرد جامعه ، مقدم است.

پیشینه تحقیق

اولین جرقه ای درباره تنظیم جمعیت ، در غرب در اواخر قرن هیجدهم توسط کارشناس اقتصاد جناب مالتیوس انگلیسی ، زده شد . در سال 1798 میلادی ، در مقاله ای بنام " نقش جمعیت بر پیشرفت جامعه " نظرات خود را راجع به تنظیم جمعیت ارایه داد هرچند در ابتدا به این نهضت تنظیم جمعیت ، نشانه خوشی داده نشد . تا اینکه نهضت جدید در اواخر قرن نوزدهم بنام " نهضت مالتیوسی جدید " وجود خود را در جامعه غرب ، معرفی کرد به این نهضت، جامعه غرب پاسخ مثبت دادند . از این بعد مقالات و کتاب های زیادی به چاپ رسیدند .

در صدر اسلام تا قرن ها ، جامعه اسلامی بر اساس آموزه های دینی ، به جمعیت ، یک نگاه مثبت و توسعه را داشته اند ولی بعد از نهضت تنظیم جمعیت ، همه کشورها اعم از اسلامی و غیر اسلامی، درگیر این موضوع شدند .

در قرن بیستم ، اولین اول کسی که در آسیا ، نسبت به این موضوع ، یک نگاه علمی و موشگافانه داشته است یک عالم اهل سنت از کشور پاکستان جناب محقق سید ابو الاعلی مودودی می باشد که در سال 1935 میلادی بوسیله مقالات و سخنرانی ها به این موضوع نقد و بررسی کرده است و کتاب مهم ایشان " اسلام اور ضبط ولادت " در زبان اردو ، بسیار باارزش است . شایان توجه است که جامعه ای که اکثریت آنها را از برادران اهل سنت تشکیل می دهند همیشه نسبت به تنظیم و کنترل جمعیت ، جواب مثبت نداده اند . و ذکر این مطلب هم خالی از لطف نیست مراد کسانی که تنظیم جمعیت را مطرح کرده اند مقصودشان از تنظیم جمعیت ، تحدید و تقلیل جمعیت می باشد .

بعد از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ، این موضوع دامنگیر محققان و کارشناسان دینی ، در ایران شد . چون موضوع پایان نامه ، تنظیم جمعیت بر اساس اختیارات حکومت اسلامی است ، نسبت به خصوص این موضوع

، پژوهش دیده نشده است ولی درباره تنظیم جمعیت با قطع نظر بررسی اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت ، مقالات زیادی نوشته شده است و همچنین درباره ولایت فقیه هم کتابها و مقالات به رشته تحریر درآمده است .
درباره تنظیم جمعیت ، مقالات و کتابهای زیادی نوشته شده است بعنوان نمونه:

1. بحوث فقهیه هامة - نوشته آیت الله مکارم شیرازی - در این کتاب در بخش مسائل مستحدثه ، عنوانی بنام " تحديد النسل و تقليل المواليد " مورد بحث واقع شده است که اولین بار توسط انتشارات مدرسه امیر المؤمنین علی بن ابی طالب - علیه السلام - در سال 1422 قمری به چاپ رسیده است

2. کنترل جمعیت ، مقاله ای از آیت الله نوری همدانی ، در مجله فقه اهل بیت - علیهم السلام - سال نهم ، شماره 33 (فارسی) به چاپ رسیده است .

3. تحديد النسل و التعقيم ، مقاله ای از آیت الله سید محسن خرازی ، در مجله فقه اهل بیت - علیهم السلام - سال چهارم ، شماره 14 (عربی) چاپ شده است

4. کلمه فی تنظیم النسل ، نوشته آیت مومن قمی - در کتاب بنام " کلمات سدیدة " مورد بحث واقع شده است . این کتاب اولین بار از سوی دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم در سال 1415 قمری به چاپ رسیده است.

آیت الله خرازی و آیت الله مومن قمی در مقالات خودشان به این نکته هم اشاره ای داشته اند که حکمی که درباره تنظیم جمعیت مورد بحث واقع شده است با قطع نظر از عناوین ثانویه است و گرنه در صورت بروز عنوان ثانوی دست ولایت فقیه در آن باره باز است.

5. رساله نکاحیه ، کاش جمعیت ضربه ای سهمگین بر پیکر مسلمین ، نوشته آیت الله سید محمد حسینی تهرانی

- این کتاب توسط مؤسسه ترجمه و نشر علوم و معارف اسلام - مشهد - به بار دوم در سال 1425 قمری به چاپ رسیده است. ایشان در این کتاب علاوه بر بیان حکم تنظیم جمعیت، نقشه های دشمنان اسلام در این موضوع را هم مورد بحث قرار داده است.

6. اسلام اورضبط ولادت - در زبان اردو - یعنی اسلام وکنترل جمعیت، نوشته محقق سید ابو الاعلی مودودی، توسط اسلامک پبلی کیشنز در سال 2009 میلادی، سی ویکمین بار، در لاهور پاکستان به چاپ رسیده است. در این کتاب علاوه بر تبیین حکم فقهی تنظیم جمعیت، پیامدهای کنترل جمعیت را بصورت علمی بازگو کرده است و ادله کسانی را که به کنترل جمعیت بها می دهند مورد نقد قرار داده است.

7. ابلاغ سیاست های کلی جمعیت از سوی رهبرانقلاب اسلامی حضرت آیت الله خامنه ای در سال سی ام اردیبهشت ۱۳۹۳ که مشتمل بر چهارده بند است، رایه شده است که در رشد جمعیت، با مدیریت درست، اثر مثبت خواهد گذاشت.

سامان دهی تحقیق

تحقیق مشتمل بر یک مقدمه و چهار فصل و در آخر نتیجه کلی بحث رایه شده است فصل اول مشتمل بر مفاهیم، تبیین کلید واژه ها و کلیات می باشد و در کلیات مبحثی از قبیل، اهمیت تنظیم جمعیت، اختارات دولتها و راهکارهای تنظیم جمعیت مورد بحث واقع شده است.

فصل دوم مشتمل بر احکام فقهی و ادله آن درباره راهکارهای تنظیم جمعیت مانند تحدید النسل، تحدید النسل و اصلاح نسل بازگو شده است.

در فصل سوم مبانی و ادله اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت مورد بحث واقع شده است.

فصل چهارم که یک فصل بسیار مهم در این باره است راه کارهای فرهنگی، طبی و موانع تنظیم جمعیت بصورت علمی تبیین شده است.

آنچه اختیارات حکومت اسلامی در تنظیم جمعیت مورد بررسی قرارگرفت، بر اساس بی بضاعتی علمی بنده می باشد. امید آنست بوسیله راهنمایی اساتید محقق و دلسوز، این تحقیق کمال خود را خواهد یافت شایان توجه است هرچند عنوان تنظیم جمعیت اعم از توسعه، تحدید و اصلاح جمعیت است ولی تمرکز بیشتر بر بحث ها بر محور توسعه و کثرت جمعیت خواهد بود.

دعاگو هستیم بحرمت شهرالنبی صلی الله علیه و آله شعبان المعظم، همه مان مورد عنایت و لطف امام زمان - سلام الله علیه و عجل الله فرجه الشریف - قراگیریم. و انقلاب شکوهمند اسلامی تا ظهور حضرت از همه طرفندهای دشمنان اسلام، مصون بماند و سایه پربرکت مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای، بر سر اسلام و مسلمین مستدام باشد.

اللهم اجعلنی ممن یدیم ذکرک و استعملنی بما تسألنی غداً عنه.. اللهم صل علی محمد و آل محمد وعجل فرجهم و اللعن اعدائهم اجمعین.

فصل اول

مفاهیم و کلیات